MALTA

QORTI ĊIVILI
PRIM'AWLA
(Sede Kostituzzjonali)

ONOR. IMĦALLEF
LAWRENCE MINTOFF

Seduta tal-31 ta' Jannar, 2024

Rikors Kostituzzjonali Numru 105/2023 LM

David Mallia (K.I. nru. 12383M)

vs.

L-Avukat tal-Istat; u
Il-Kap Eżekuttiv tal-Aġenzija Community Malta

Il-Qorti,

1. Rat ir-Rikors imressaq fit-2 ta' Marzu, 2023, mir-rikorrent **David Mallia (K.I. nru. 12383M)** [minn issa 'l quddiem 'ir-rikorrenti'], fejn issottometta dan li ġej:

"Jesponi bir-rispett:

1. *Illi l-esponent huwa missier il-minuri Cody Mallia li twieled nhar is-27 ta' Jannar tas-sena 2013 ġewwa Malta hekk kif jixhed iċ-ċertifikat tat-twelid tal-minuri Cody Mallia – iċ-ċertifikat tat-twelid qed jiġi hawn anness u mmarkat bħala* ***'Dokument DM1'****;*

2. *Illi l-esponent ilu sa mis-sena 2016 igawdi l-kura u l-kustodja esklussiva ta' ibnu l-minuri Cody Mallia ai termini tas-sentenza mogħtija mill-Qorti Ċivili (Sezzjoni tal-Familja) nhar is-26 ta' Mejju tas-sena 2016 – kopja legali tas-sentenza qed tiġi hawn annessa u mmarkata bħala* ***'Dokument DM2'****;*

3. *Illi fi Frar tal-2020, l-esponent mar japplika mal-Aġenzija Identity Malta sabiex jinħareġ passaport għal ibnu l-minuri, iżda hu ġie riferit għad-Dipartiment taċ-Ċittadinanza fi ħdan l-imsemmija aġenzija, li sa dak iż-żmien kien għadu jifforma parti mill-imsemmija aġenzija, sabiex isiru l-verifiki meħtieġa fid-dawl tal-fatt li omm il-minuri Cody Mallia mhijiex ċittadina ta' Malta;*

4. *Illi d-Dipartiment taċ-Ċittadinanza informa lill-esponent li sabiex ikun jista' jinħareġ passaport għal ibnu l-minuri, huwa kellu jissottometti għan-nom ta' ibnu l-minuri applikazzjoni għaċ-ċittadinanza Maltija permezz ta' naturalizzazzjoni, stante li bin minuri l-esponent ma kienx meqjus bħala ċittadin ta' Malta, minkejja l-fatt li kien jissodisfa l-kriterju tal-paragrafu (a) tat-tieni proviso tal-Artikolu 5(1) tal-Att dwar iċ-Ċittadinanza Maltija, Kapitolu 188 tal-Liġijiet ta' Malta;*

5. *Illi l-esponent ġie eventwalment a konjizzjoni tal-fatt li peress li ibnu l-minuri twieled minn relazzjoni barra ż-żwieġ, kien japplika l-Artikolu 17 tal-Att dwar iċ-Ċittadinanza Maltija, Kapitolu 188 tal-Liġijiet ta' Malta. Kif se jiġi ppruvat tul il-mori ta' dawn il-proċeduri, dan l-artikolu kif kien miktub dak iż-żmien, ossia fi Frar tal-2020, kien joħloq diskriminazzjoni bejn ġenitur singlu raġel ċittadin ta' Malta u ġenitur singlu mara ċittadina ta' Malta, għaliex l-effett tiegħu kien iwassal, kif fil-fatt għamel fil-każ tal-esponent, biex f'każ ta' ġenitur singlu (konnotazzjoni ta' ġenitur li ma jkunx fiż-żwieġ), jekk il-ġenitur singlu omm tkun ċittadina ta' Malta, binha jew bintha jiġu awtomatikament meqjusa ċittadini ta' Malta a bażi tal-Artikolu 5 tal-Att dwar iċ-Ċittadinanza Maltija, Kapitolu 188 tal-Liġijiet ta' Malta, iżda jekk il-ġenitur singlu jkun missier u ċittadin ta' Malta imma l-omm ma tkunx ċittadina ta' Malta, l-imsemmi Artikolu 5 ma japplikax u l-ġenitur singlu missier ikollu japplika bi ħlas għan-nom ta' ibnu jew bintu l-minuri sabiex jottjeni ċ-ċittadinanza ta' Malta permezz ta' naturalizzazzjoni għal ibnu jew bintu l-minuri;*

6. *Illi fil-fatt hekk ġara, u konsegwenza ta' din id-diskriminazzjoni, fis-17 ta' Frar tal-2020, l-esponent kellu jħallas is-somma ta' ħames mija u għaxar euro (€510) sabiex jissottometti l-applikazzjoni magħrufa bħala 'Form J' – vera kopja tal-irċevuta oriġinali maħruġa lill-esponent mill-Aġenzija Identity Malta qed tiġi hawn annessa u mmarkata bħala* ***'Dokument DM3'*** *– bil-għan li din tiġi pproċessata u ibnu l-minuri jingħata ċ-ċittadinanza Maltija permezz*

ta' naturalizzazzjoni u sussegwentement ikun jista' japplika sabiex ikun jista' jinħareġ passaport għal ibnu l-minuri;

7. *Illi l-applikazzjoni msemmija fil-paragrafu preċedenti ġiet ipproċessata b'suċċess u fis-16 ta' Marzu tal-2020, bin minuri l-esponent, ossia Cody Mallia, ġie naturalizzat bħala ċittadin ta' Malta ai termini tal-Artikolu 11(1) tal-Att dwar iċ-Ċittadinanza Maltija, Kapitolu 188 tal-Liġijiet ta' Malta;*

8. *Illi l-esponent għamel diversi ilmenti u talbiet, kemm b'mod informali kif ukoll b'mod formali, sabiex jiġi rifuż l-ammont ta' ħames mija u għaxar Euro (€510) rappreżentanti l-ipproċessar tal-applikazzjoni magħmula minħabba liġijiet diskriminatorji. Fit-12 ta' April tas-sena 2021, l-esponent ressaq ilment mal-Kummissjoni Nazzjonali għall-Promozzjoni tal-Ugwaljanza fejn dan l-ilment ġie milqugħ permezz tad-deċiżjoni mogħtija mill-Kummissarju tal-Kummissjoni Nazzjonali għall-Promozzjoni tal-Ugwaljanza, Renee Laiviera, nhar id-9 ta' Awwissu tas-sena 2022 fl-Investigazzjoni Numru CMPL 06/21 fl-ismijiet 'David Mallia vs Aġenzija Komunità Malta', u fis-26 ta' Jannar ta' din is-sena ġiet ippreżentata l-ittra uffiċjali bin-numru 325/2023. Kopja tad-deċiżjoni mogħtija mill-Kummissarju tal-Kummissjoni Nazzjonali għall-Promozzjoni tal-Ugwaljanza, Renee Laiviera, nhar id-9 t'Awwissu tas-sena 2022 fl-Investigazzjoni Numru CMPL 06/21 fl-ismijiet 'David Mallia vs Aġenzija Komunità Malta' qed tiġi hawn annessa u mmarkata **'Dokument DM5'**. Kopja legali tal-ittra uffiċjali bin-numru 325/2023 qed tiġi hawn annessa u mmarkata **'Dokument DM6'**. Madanakollu, l-awtoritajiet konċernati baqgħu għal kollox inadempjenti;*

9. *Illi l-Artikolu 17 tal-Att dwar iċ-Ċittadinanza, Kapitolu 188 tal-Liġijiet ta' Malta hekk kif kien fis-seħħ qabel l-emendi tal-Att XV tal-2020, u l-aġir diskriminatorju fil-konfront tal-esponent a bażi tas-sess jiksru b'mod sfaċċat id-dispożizzjonijiet tal-Artikolu 45(3) tal-Kostituzzjoni ta' Malta u tal-artikolu 14 tal-Konvenzjoni Ewropea dwar id-Drittijiet tal-Bniedem.*

Għaldaqstant, ir-rikorrent jitlob bir-rispett lil din l-Onorabbli Qorti jogħġobha:

i. *Tiddikjara li l-Artikolu 17 tal-Att dwar iċ-Ċittadinanza, Kapitolu 188 tal-Liġijiet ta' Malta hekk kif kien fis-seħħ qabel l-emendi tal-Att XV tal-2020 u l-aġir tal-Istat Malti u l-Aġenzija Community Malta fil-konfront tal-esponent u ta' persuni li kienu fl-istess qagħda tiegħu sakemm dan l-aġir baqa' hekk, jikkostitwixxu ksur tal-Artikolu 45(3) tal-Kostituzzjoni tar-Repubblika ta' Malta kif ukoll ksur tal-Artikolu 14 tal-Konvenzjoni Ewropea dwar id-Drittijiet tal-Bniedem;*

ii. *Tordna l-kumpens u l-ħlas lura lill-esponent għal ħlasijiet mitluba b'mod diskriminatorju u mħallsa mill-esponent kawża tal-aġir imsemmi;*

iii. *Tiddeċiedi dwar u tillikwida kumpens ġustifikat għad-danni morali li ġarrab l-esponent minħabba l-aġir imsemmi u tordna l-ħlas tiegħu lill-esponent, u tagħti kwalunkwe provvediment li tħoss meħtieġ.*

Bl-ispejjeż kontra l-intimati jew min minnhom, inklużi dawk tal-ittra uffiċjali bin-numru 325/2023 u bl-imgħaxijiet applikabbli."

2. Rat ir-risposta tal-intimat **Avukat tal-Istat** u tal-**Kap Eżekuttiv tal-Aġenzija Komunità Malta** [minn issa 'l quddiem 'l-intimat' u 'l-Aġenzija intimata' rispettivament, u flimkien 'l-intimati'], li ġiet ippreżentata fil-11 ta' April, 2023, fejn ingħad kif ġej:

"Jesponi bir-rispett:-

1. *Illi preliminarjament, l-esponenti jeċċepixxu illi l-azzjoni rikorrenti hija karenti mill-**interess ġuridiku** neċessarju li għandu jkun dirett, leġittimu u attwali (fn. 1 vide **Joseph Agius vs Ellul Vincenti**, deċiża fil-21 ta' Ottubru, 2002 mill-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili. Ara wkoll **Onor. Simon Busuttil vs l-Avukat Ġenerali et**, mogħtija fid-29 ta' Ottubru, 2018 mill-Qorti Kostituzzjonali), jew dak li jissejjaħ '**victim status**' fil-kamp konvenzjonali;*

   Dan peress illi fl-ewwel lok il-leżjoni illi qiegħed jallega li saret hija waħda fil-konfront ta' ibnu minuri u għalhekk kien ibnu minuri, tramite rappreżentanza neċessarja, illi kellu jintavola dawn il-proċeduri;

   Fit-tieni lok, illum il-ġurnata kif jgħid ir-rikorrent stess, l-applikazzjoni għal ċittadinanza ta' iben ir-rikorrent ġiet "ipproċessata b'suċċess u fis-16 ta' Marzu tal-2020, bin minuri l-esponent, Cody Mallia, ġie naturalizzat bħala ċittadin ta' Malta" *u b'hekk l-interess ġuridiku li għandu jkun eżistenti sa mill-bidu tal-kawża u jissussisti tulha, huwa għal din ir-raġuni wkoll karenti; (fn. 2 **Frederick Azzopardi v. Kummissjoni Elettorali**, deċiża 13 ta' Marzu, 2013 mill-Qorti Kostituzzjonali).*

2. *Illi preliminarjament u mingħajr preġudizzju, sa fejn ir-rikorrent jilmenta minn aġir tal-Aġenzija intimata, l-esponenti jeċċepixxu illi r-rikorrent kellu jagħmel użu mir-rimedju ordinarju mogħti fil-liġi sabiex jattakka l-għemil amministrattiv tal-istess aġenzija. Fin-nuqqas, ġialadarba r-rikorrent naqas milli jagħmel użu minn dan ir-rimedju ordinarju effettiv, dina l-Onorabbli Qorti għandha tiddeklina milli teżerċita s-setgħat kostituzzjonali u konvenzjonali tagħha u dan ai termini tal-**provisos għall-artikoli 46(2) tal-Kostituzzjoni u 4(2) tal-Kap. 319 tal-Liġijiet ta' Malta**; (fn. 3 **Wasim Rakib vs l-Aġenzija għall-Protezzjoni Internazzjonali et,** deċiża 11 ta' Novembru, 2022, 79/2022 CFS)*

3. *Illi preliminarjament, sa fejn l-ewwel talba tar-rikorrent hija mmirata għal dikjarazzjoni "*fil-konfront tal-esponent u ta' persuni li kienu fl-istess qagħda tiegħu", l-esponenti jeċċepixxu illi jidher biċ-ċar illi l-azzjoni kif mibnija hija waħda taħt l-**artikolu 46 tal-Kostituzzjoni u/jew l-artikolu 4(1) tal-Kap. 319 tal-Liġijiet ta' Malta**, *u mhux* actio popolaris *ai termini tal-artikolu 116 tal-Kostituzzjoni. Għalhekk, f'azzjonijiet bħal dawn fejn persuna tallega ksur tad-drittijiet fundamentali tagħha misjuba fil-Kostituzzjoni jew fil-Konvenzjoni, ġudikat jista' jkollu effett biss* inter partes *u mhux* erga omnes, *u tali talba kif imposta ma tista' qatt tintlaqa';*

4. *Illi preliminarjament u mingħajr preġudizzju, l-esponenti Aġenzija Komunità Malta mhijiex il-leġittimu kontradittur ai termini tal-**artikolu 181B tal-Kap. 12 tal-Liġijiet ta' Malta** għaliex ma tistax twieġeb għal allegati leżjonijiet riżultanti mill-ħarsien tagħha* ad unguem *tal-liġijiet kif promulgati;*

5. *Illi dwar l-ewwel talba tar-rikorrent fejn qiegħed jallega leżjoni tal-**artikolu 45(3) tal-Kostituzzjoni**, l-esponenti jeċċepixxu illi din it-talba hija improponibbli stante li dan is-subinċiż jipprovdi definizzjoni u ma jipprovdix dritt fundamentali azzjonabbli li jista' jiġi infurzat. Ir-rikorrent kellu jindika l-**artikolu 45(1) u/jew 45(2) tal-Kostituzzjoni**, skont jekk huwiex qiegħed jattakka dispożizzjoni ta' liġi nfisha jew fl-effetti tagħha, jew inkella trattament minn xi persuna jew awtorità pubblika;*

6. *Illi safejn l-ilment tar-rikorrent jinsab magħmul abbażi tal-**artikolu 14 tal-Konvenzjoni Ewropea dwar id-Drittijiet tal-Bniedem**, jingħad illi dan l-artikolu jrid ikun **marbut ma' dritt sostantiv ieħor taħt l-istess Konvenzjoni.** Illi mit-talbiet kif magħmulin fir-rikors promutur, ir-rikorrenti qiegħed jilmenta minn* "ksur tal-Artikolu 14 tal-Konvenzjoni." *Illi għaldaqstant, ir-rikorrenti mhuwiex qiegħed jorbot l-Artikolu 14 ma' dritt sostantiv ieħor u għalhekk ma jistax jinstab ksur ta' dan l-Artikolu;*

7. *Illi mingħajr preġudizzju, safejn ir-rikorrent qiegħed jorbot id-diskriminazzjoni li sofra mal-kategorija tas-sess, skont kif jispjega fil-premessa numru 9 fir-rikors promutur, ma jistax jingħad illi r-rikorrent sofra diskriminazzjoni abbażi tas-sess tiegħu, stante li kien ibnu minuri, kif jgħid hu stess, illi ma kienx meqjus bħala ċittadin ta' Malta u mhux ir-rikorrent innifsu illi kien xorta waħda meqjus bħala ċittadin Malti, nonostante s-sess tiegħu;*

   Id-distinzjoni fil-liġi kif fis-seħħ qabel il-promulgazzjoni ta-Att XV tal-2020 ma kinitx dipendenti fuq is-sess tal-persuna li qiegħda tapplika għaċ-ċittadinanza, iżda dwar jekk il-persuna kinitx imwielda minn persuni fi żwieġ jew barra miż-żwieġ; (fn. 4 "45. The Court notes that the applicant was in an analogous situation to other children with a father of Maltese nationality and a mother of foreign nationality. The only distinguishing factor, which rendered him ineligible to

acquire citizenship, was the fact that he had been born out of wedlock". **Genovese v Malta** (Application no. 53124/09)

Jiġi b'hekk illi fil-liġi kif fis-seħħ qabel l-emenda in kwistjoni, ma kien hemm ebda distinzjoni fit-trattament bejn persuni ta' sess differenti kif qiegħed jallega r-rikorrent;

8. *Illi fl-aħħarnett,* dato ma non concesso *illi dina l-Onorabbli Qorti ssib li hemm differenza fit-trattament tar-rikorrent u ta' oħrajn fil-pożizzjoni tiegħu, xorta waħda ma jistax jingħad illi din id-differenza kienet waħda bla bażi fid-dawl tal-kuntest li fih kienet promulgata l-liġi kif fis-seħħ qabel l-emendi introdotti bl-Att XV tal-2020;*

9. *Illi fuq kollox, bil-promulgazzjoni tal-Att XV tal-2020 fit-3 ta' April, 2020, iben ir-rikorrent kien ser jikkwalifika għaċ-ċittadinanza Maltija bi twelid jew dixxendenza ai termini tal-Artikolu 5 tal-Kap. 188 tal-Liġijiet ta' Malta, stante li huwa twieled wara s-sena 2005. Għalhekk, wara d-dħul fis-seħħ tal-Att XV tal-2020, iċ-ċittadinanza ta' iben ir-rikorrent saret* ex lege *b'mod awtomatiku sa mit-twelid tiegħu, u ma baqgħetx titqies illi tmur lura biss mill-ilqugħ tal-applikazzjoni li saret għan-nom tiegħu fi Frar 2020;*

   Terġa' u tgħid, fil-mument li r-rikorrent applika għaċ-ċittadinanza f'isem ibnu, u ċioe fi Frar tal-2020, l-Abbozz ta' Liġi għall-Att XV tal-2020 kien ilu ppubblikat mit-18 ta' Ottubru, 2019. Dan l-Abbozz kien fih proposta li tirrettifika d-differenzi li kien hemm bejn tfal imwielda fiż-żwieġ u oħrajn li twieldu barra miż-żwieġ. Għalhekk, ir-rikorrent kien jaf, jew seta' jkun jaf, illi din l-applikazzjoni f'isem ibnu ma kinitx ser tibqa' neċessarja;

10. *Illi għalhekk m'hemm l-ebda vjolazzjoni tad-drittijiet fundamentali tar-rikorrent;*

11. *Illi inoltre ġialadarba r-rikorrent mhux qiegħed jiġi assoġġettat għal ebda vjolazzjoni, m'hemm ebda lok għal ordnijiet ta' danni pekunjarji u/jew non-pekunjarji;*

12. *Salv eċċezzjonijiet ulterjuri.*

Għaldaqstant, l-esponenti jitolbu bir-rispett lil din l-Onorabbli Qorti jogħġobha tiċħad il-pretensjonijiet kif dedotti fir-rikors promutur bħala infondati fil-fatt u fid-dritt ġialadarba r-rikorrent ma sofra l-ebda ksur tad-drittijiet tal-bniedem u l-libertajiet fondamentali, u dan bl-ispejjeż kontra l-istess rikorrent."

Rat l-atti kollha tal-kawża.

Rat id-dokumenti li ġew esebiti in atti.

Rat li permezz tad-digriet tagħha tas-17 ta' Novembru, 2023, il-kawża tħalliet għal sentenza dwar l-ewwel erba' eċċezzjonijiet preliminari mqajjma mill-intimati.

Il-kwistjoni bejn il-partijiet

3. Ir-rikorrent istitwixxa dawn il-proċeduri bħala missier jew ġenitur singlu ta' tifel (Cody Mallia), imwieled barra miż-żwieġ, u r-rikorrent huwa ċittadin Malti, u l-omm m'għandhiex ċittadinanza Maltija. Ir-rikorrent jgħid li huwa ngħata l-kura u l-kustodja esklussiva ta' ibnu b'deċiżjoni tal-Qorti Ċivili (Sezzjoni tal-Familja) fis-sena 2016, u fis-sena 2020 huwa kellu japplika għal passaport f'isem ibnu minuri. Kien hawnhekk li huwa ġie mgħarraf li ladarba ibnu kien imwieled barra miż-żwieġ minn omm li m'għandhiex ċittadinanza Maltija, kellha ssir applikazzjoni sabiex ibnu jingħata ċ-ċittadinanza bi proċess ta' naturalizzazzjoni. Ir-rikorrent qal li għalhekk ibnu ma kienx meqjus bħala ċittadin ta' Malta minkejja li kien jissodisfa r-rekwiżiti tal-artikolu 5(1)(a) tal-Kap. 188 tal-Liġijiet ta' Malta, u minflok ġie infurmat li l-i*status* tiegħu kien regolat taħt l-artikolu 17 tal-istess Liġi. Qal li dan ifisser li saret diskriminazzjoni bejn ġenitur singlu raġel ċittadin ta' Malta, u ġenitur singlu mara ċittadina ta' Malta. Żied jgħid li huwa kellu jħallas l-ammont ta' €510 sabiex ibnu jingħata ċ-ċittadinanza Maltija bil-proċess ta' naturalizzazzjoni, u sabiex huwa seta' japplika għal passaport f'isem ibnu. Ir-rikorrent qal li l-applikazzjoni f'isem ibnu fil-fatt intlaqgħet fis-16 ta' Marzu, 2020, iżda huwa xorta waħda jħoss li safa diskriminat, u talab lill-entitajiet governattivi kkonċernati jirrifondulu l-ammont li ħallas għall-applikazzjoni taċ-ċittadinanza bin-naturalizzazzjoni. Ir-rikorrent qal li huwa lmenta mal-Kummissjoni Nazzjonali għall-Promozzjoni tal-Ugwaljanza dwar din is-sitwazzjoni, u fil-fatt ingħatat deċiżjoni favur tiegħu mill-

Kummissjoni, imma minkejja li saret rakkomandazzjoni li huwa jiġi rifuż il-flus li ħallas għall-applikazzjoni taċ-ċittadinanza, din it-talba tiegħu xorta waħda ma ġietx milqugħa. Ir-rikorrent spjega li huwa istitwixxa dawn il-proċeduri għaliex fil-fehma tiegħu li l-Kap. 188 tal-Liġijiet ta' Malta kif kien fis-seħħ qabel l-emendi leġislattivi ppromulgati bl-Att XV tal-2020, kien jammonta għal aġir diskriminatorju fil-konfront tiegħu abbażi tas-sess, u dan bi ksur tal-artikolu 45(3) tal-Kostituzzjoni ta' Malta u tal-artikolu 14 tal-Konvenzjoni Ewropea dwar id-Drittijiet tal-Bniedem. Permezz ta' dawn il-proċeduri, ir-rikorrent qiegħed jitlob lil din il-Qorti tiddikjara li l-artikolu 17 tal-Kap. 188 tal-Liġijiet ta' Malta kif kien fis-seħħ qabel l-emendi leġislattivi ppromulgati bl-Att XV tal-2020 u l-aġir tal-Istat Malti u tal-Aġenzija Community Malta fil-konfront tar-rikorrent u ta' persuni fil-qagħda tiegħu, jammontaw għal ksur tal-artikolu 45(3) tal-Kostituzzjoni ta' Malta u tal-artikolu 14 tal-Konvenzjoni Ewropea dwar id-Drittijiet tal-Bniedem, u għalhekk talab kumpens u l-ħlas lura tal-flus imħallsa minnu meta intavola l-applikazzjoni għaċ-ċittadinanza bil-proċess tan-naturalizzazzjoni. Ir-rikorrent talab ukoll likwidazzjoni u ħlas ta' kumpens għad-danni morali sofferti minnu, flimkien ma' kull provvediment ieħor li din il-Qorti jista' jidhrilha xieraq.

4. Min-naħa tagħhom l-intimati qajmu diversi eċċezzjonijiet preliminari li ser jiġu deċiżi b'din is-sentenza. Fl-ewwel lok, l-intimati qalu li din l-azzjoni tar-rikorrent hija karenti mill-interess ġuridiku neċessarju li għandu jkun dirett, leġittimu u attwali, u dan għaliex l-allegata leżjoni saret fil-konfront ta' iben ir-rikorrent, kif ukoll għaliex finalment l-applikazzjoni tar-rikorrent ġiet milqugħha. L-intimati qalu li għalhekk dan ifisser li l-interess ġuridiku li kellu jeżisti mill-bidu tal-kawża u jissussisti matulha, huwa karenti. L-intimati eċċepew ukoll li r-rikorrent kellu rimedju ordinarju għad-dispożizzjoni tiegħu

sabiex jattakka l-għemil amministrattiv tal-Aġenzija intimata, u għalhekk din il-Qorti għandha tiddeklina milli teżerċita s-setgħat kostituzzjonali u konvenzjonali tagħha. L-intimati eċċepew ukoll li l-azzjoni odjerna mhijiex *actio popolaris,* u għalhekk ir-rikorrent ma jistax jitlob li l-Qorti tippronunzja ruħha dwar jekk kienx hemm ksur tad-drittijiet fundamentali ta' persuni oħra fl-istess qagħda tiegħu, kif qiegħed jintlob. Ir-raba' eċċezzjoni preliminari tal-intimati hija marbuta mal-fatt li l-Aġenzija intimata mhijiex leġittima kontradittriċi f'dawn il-proċeduri *ai termini* tal-artikolu 181B tal-Kapitolu 12 tal-Liġijiet ta' Malta.

Provi u riżultanzi

5. Flimkien mar-rikors promutur tiegħu, ir-rikorrent ippreżenta kopja taċ-ċertifikat tat-twelid ta' ibnu minuri Cody Mallia[1]; kopja tad-deċiżjoni tal-Qorti Ċivili (Sezzjoni Familja) fl-ismijiet **David Mallia *vs.* Dawn Elizabeth Adams**, tas-26 ta' Mejju, 2016 li permezz tagħha r-rikorrent ingħata l-kura u kustodja ta' ibnu minuri b'mod esklussiv, inkluż fejn jidħlu deċiżjonijiet relatati mal-edukazzjoni, mas-saħħa u mar-reliġjon tal-minuri[2]; kopja tal-irċevuta tal-ħlas ta' €510 li r-rikorrent ħallas lill-Aġenzija Identity Malta[3]; kopja ta' korrispondenza li ntbagħtet lil entitajiet governattivi dwar il-kwistjoni mqajjma mir-rikorrent f'dawn il-proċeduri[4]; kopja ta' deċiżjoni preliminari mogħtija mill-Kummissjoni Nazzjonali għall-Promozzjoni tal-Ugwaljanza[5]; kif ukoll kopja tal-ittra uffiċjali li r-rikorrent bagħat lill-Kap Uffiċjal Eżekuttiv tal-Aġenzija Identity Malta, datata s-26 ta' Jannar, 2023.[6]

[1] *A fol.* 6 tal-proċess.
[2] *A fol.* 7 tal-proċess.
[3] *A fol.* 14 tal-proċess.
[4] *A fol.* 15 *et seq.* tal-proċess.
[5] *A fol.* 35 tal-proċess.
[6] *A fol.* 41 tal-proċess.

6. Permezz ta' nota tat-2 ta' Ġunju, 2023, l-intimati ppreżentaw kopja taċ-ċertifikat ta' ċittadinanza ta' Cody Mallia, minn fejn jirriżulta li l-minuri Cody Mallia ngħata ċ-ċittadinanza Maltija bil-proċess ta' naturalizzazzjoni abbażi tal-artikolu 11(1) tal-Att dwar iċ-Ċittadinanza Maltija (Kap. 188 tal-Liġijiet ta' Malta).[7]

7. Fl-*affidavit* tiegħu[8] r-rikorrent spjega li bejn is-sena 2012 u s-sena 2015 huwa kellu relazzjoni ma' mara ta' nazzjonalità Brittanika, u minn din ir-relazzjoni twieled ibnu minuri Cody, li llum għandu għaxar snin. Qal li wara t-twelid tal-iben minuri, ir-relazzjoni tiegħu mal-omm intemmet, u għalhekk huwa beda proċeduri quddiem il-Qorti Ċivili (Sezzjoni Familja) sabiex ikun jista' jikseb il-kura u l-kustodja esklussiva ta' ibnu. Fil-fatt, b'deċiżjoni tal-Qorti tas-26 ta' Mejju, 2016, ir-rikorrent ġie fdat bil-kura u l-kustodja ta' ibnu minuri. Ir-rikorrent spjega li fi Frar tal-2020, huwa applika għal passaport għal ibnu minuri, iżda meta mar l-Aġenzija Identity Malta, huwa ġie infurmat li sabiex jinħareġ passaport għal ibnu minuri, huwa kellu japplika għal ċertifikat ta' naturalizzazzjoni għaliex ibnu ma kienx meqjus li huwa ċittadin Malti, u dan ladarba omm it-tifel mhijiex ċittadina Maltija. Ir-rikorrent qal li ibnu jissodisfa dak li jgħid l-artikolu 5(1) tal-Att dwar iċ-Ċittadinanza Maltija, ladarba jirriżulta li l-missier huwa ċittadin Malti, iżda minkejja li ddiskuta dan ma' uffiċjali tal-Aġenzija Identity Malta, huwa reġa' ġie infurmat li biex ibnu jkollu passaport, dan kellu japplika għaċ-ċittadinanza bil-proċess ta' naturalizzazzjoni. Ir-rikorrent qal li dakinhar stess huwa mela l-applikazzjoni magħrufa bħala 'Form J' għan-nom ta' ibnu, sabiex dan ikun jista' jingħata ċittadinanza Maltija, iżda ġie infurmat li sabiex din l-applikazzjoni setgħet tiġi pproċessata, kien meħtieġ

[7] *A fol.* 55 tal-proċess.
[8] *A fol.* 58 tal-proċess.

li jsir ħlas ta' €510. Qal li din l-applikazzjoni ġiet approvata fis-16 ta' Marzu, 2020, u minn dakinhar ibnu ġie meqjus li huwa ċittadin ta' Malta. Qal li f'Novembru tal-2020, huwa bagħat *email* fl-Uffiċċju tal-Prim Ministru, fejn spjega x'kien ġara u talab għal rimedju sempliċi, jiġifieri li huwa jiġi rifuż l-ammont ta' flus li ħareġ għaċ-ċertifikat ta' naturalizzazzjoni ta' ibnu, għaliex fil-fehma tiegħu l-liġi kienet tiddiskrimina miegħu għaliex huwa ġenitur singlu raġel. Qal li kieku l-istess proċess sar minn omm singla ċittadina Maltija, din ma kienx ikollha għalfejn tapplika għal ċertifikat ta' naturalizzazzjoni, għaliex binha jkun meqjus bħala ċittadin Malti mit-twelid, iżda ladarba l-omm mhijiex ċittadina Maltija, u minkejja li t-tifel twieled f'Malta, dan mhuwiex meqjus li huwa ċittadin Malti. Ir-rikorrent qal li wara li kien hemm din il-korrispondenza, huwa beda jiġi f'kuntatt mal-Aġenzija Identity Malta, u ġie infurmat li l-ilment tiegħu ġie mgħoddi lid-Dipartiment taċ-Ċittadinanza li sa dak iż-żmien kien għadu jifforma parti mill-Aġenzija Identity Malta. Qal li kien hemm żmien meta huwa ġie kkuntattjat anki mill-avukat tal-istess Aġenzija, fejn ġie infurmat li ladarba l-applikazzjoni tiegħu għaċ-ċittadinanza ta' ibnu bil-proċess ta' naturalizzazzjoni saret qabel l-emendi li ddaħħlu fl-Att dwar iċ-Ċittadinanza f'Ġunju tal-2020, jirriżulta li d-Dipartiment taċ-Ċittadinanza tal-Aġenzija Identity Malta kien mexa skont il-liġi. Ir-rikorrent qal li huwa ma kienx sodisfatt b'din it-tweġiba, u għalhekk fit-12 ta' April, 2021 ressaq ilment quddiem il-Kummissjoni Nazzjonali għall-Promozzjoni tal-Ugwaljanza dwar dan l-aġir diskriminatorju fil-konfront tiegħu. Ir-rikorrent spjega li l-ilment tiegħu ġie milqugħ fid-19 t'Awwissu, 2022, permezz ta' deċiżjoni mogħtija mill-Kummissarju tal-Kummissjoni Nazzjonali għall-Promozzjoni tal-Ugwaljanza, fejn il-Kummissarju kkonkludiet li l-applikazzjoni tal-liġi kif kienet miktuba dak iż-żmien kienet diskriminatorja fil-konfront tiegħu. L-istess Kummissarju ddikjarat li l-Aġenzija Community Malta kienet iddiskriminat fil-konfront tar-

rikorrent, u għalhekk irrakkomandat li l-flus li tħallsu mir-rikorrent għall-ħruġ taċ-ċertifikat ta' ċittadinanza ta' ibnu jiġu rifużi lura lilu. Ir-rikorrent qal li minkejja dan, l-Aġenzija Community Malta għażlet li ma tintrabatx bid-deċiżjoni tal-Kummissjoni Nazzjonali għall-Promozzjoni tal-Ugwaljanza, u minkejja li l-Kummissarju awgurat li l-Aġenzija tagħmel dak li huwa ġust u tajjeb sabiex dawn il-flus jiġu rifużi, din ir-rakkomandazzjoni ġiet kompletament injorata. Qal li wara din id-deċiżjoni tal-Kummissjoni Nazzjonali għall-Promozzjoni tal-Ugwaljanza, huwa ġie infurmat li l-Aġenzija Community Malta kienet qiegħda tagħmel investigazzjoni interna tal-każ tiegħu, iżda minkejja li pprova jara fhiex kienet waslet din l-investigazzjoni, huwa baqa' ma ngħata l-ebda informazzjoni ħlief li l-investigazzjoni għadha għaddejja. Ir-rikorrent qal li fis-26 ta' Jannar, 2023, huwa bagħat ittra uffiċjali lill-Kap Eżekuttiv tal-Aġenzija Community Malta, fejn għal darba oħra talab li jiġi rifuż l-ammont ta' €510 imħallas minnu fir-rigward tal-applikazzjoni għaċ-ċittadinanza ta' ibnu, iżda għal darb'oħra t-talba tiegħu waqgħet fuq widnejn torox. Ir-rikorrent qal li għalhekk huwa ma kellu l-ebda għażla għajr li jiftaħ dawn il-proċeduri sabiex iħares id-drittijiet tiegħu bħala ġenitur singlu, u jitlob lill-Qorti tiddikjara li huwa ġie diskriminat minħabba s-sess tiegħu. Finalment ir-rikorrent qal illi li kieku huwa kien mara f'pożizzjoni identika, huwa ma kienx jintalab iħallas €510 għall-applikazzjoni għaċ-ċittadinanza Maltija għan-nom ta' ibnu.

<u>Konsiderazzjonijiet legali</u>

8. Il-Qorti sejra tindirizza l-eċċezzjonijiet preliminari mqajjma mill-intimati. Fl-ewwel lok l-intimati qajmu l-kwistjoni tal-interess ġuridiku tar-rikorrent, u qalu li din l-azzjoni hija nieqsa mill-interess ġuridiku rikjest li għandu jkun dirett, leġittimu u attwali. Dan għaliex l-intimati qalu li l-allegata leżjoni ma saritx fil-

konfront tar-rikorrent iżda fil-konfront ta’ ibnu minuri, u fit-tieni lok kien ir-rikorrent stess li ammetta li l-applikazzjoni għall-għoti taċ-ċittadinanza bil-proċess tan-naturalizzazzjoni ġiet ipproċessata b’suċċess, u għalhekk m’hemm l-ebda interess ġuridiku li baqa’ jissussisti tul il-proċeduri kollha.

9. Il-Qorti tirrileva li r-rikorrent fetaħ dawn il-proċeduri primarjament għaliex ħass li ġie diskriminat bħala ġenitur singlu raġel ta’ wild imwieled barra miż-żwieġ. L-argument prinċipali tar-rikorrent huwa li kieku kien mara f’sitwazzjoni identika, ma kienx ikollu għalfejn jgħaddi mill-istess proċess, iżda ladarba huwa ġenitur singlu raġel, ibnu ma ngħatax iċ-ċittadinanza Maltija b’mod awtomatiku, iżda kien hemm proċess bi ħlas li kellu jiġi segwit. Għaldaqstant l-ilment tar-rikorrent mhuwiex dwar l-*istatus* ta’ ibnu, iżda dwar l-allegat trattament diskriminatorju li ngħata hu għaliex huwa raġel. Fil-fatt fir-rikors promutur tiegħu r-rikorrent qal li d-diskriminazzjoni qiegħda bejn ġenitur singlu raġel ċittadin ta’ Malta u ġenitur singlu mara ċittadina ta’ Malta, bil-konsegwenza loġika li ssegwi li ulied dawn iż-żewġ ġenituri ma jirċevux l-istess trattament sempliċiment għaliex fil-każ ta’ wieħed il-ġenitur Malti huwa raġel u fil-każ l-ieħor il-ġenitur Malti hija mara. Huwa dan dak li qiegħed jilmenta dwaru r-rikorrent, u għalhekk, safejn l-ilment tiegħu huwa maħsub sabiex jindirizza d-differenza bejn is-sessi li tirriżulta mil-liġi, ċertament li ma jistax jingħad li r-rikorrent m’għandux l-interess ġuridiku meħtieġ sabiex jipproponi din l-azzjoni.

10. Fit-tieni lok, l-intimati jgħidu li ladarba l-applikazzjoni intavolata mir-rikorrent ġiet deċiża b’suċċess, għandu jirriżulta li m’hemmx interess ġuridiku li jissussisti mill-bidu tal-kawża sa tmiemha, u għalhekk anki hawn l-interess ġuridiku huwa karenti. Hawnhekk ukoll il-Qorti ma taqbilx mal-pożizzjoni tal-

intimati. Ir-rikorrent spjega xi proċeduri kellu jieħu sabiex huwa jingħata lura l-flus li ħallas għall-applikazzjoni ta' ibnu, liema flus huwa jgħid li kien imġiegħel iħallas għaliex il-liġi kienet tiddiskrimina bejn ġenitur singlu raġel u ġenitur singlu mara. Minkejja l-involviment ta' entitajiet bħal ma hija l-Kummissjoni Nazzjonali għall-Promozzjoni tal-Ugwaljanza, u r-rakkomandazzjoni tagħha li r-rikorrent jingħata flusu lura, dan baqa' ma seħħx. Ir-rikorrent mhux qiegħed jilmenta biss mill-fatt li persuni oħra f'sitwazzjoni identika imma tas-sess femminili setgħu japplikaw biex jinħareġ passaport lil uliedhom minuri mingħajr id-diffikultà li l-ewwel kellhom japplikaw għaċ-ċittadinanza permezz tan-naturalizzazzjoni, iżda wkoll mill-fatt li minkejja li kien evidenti li l-liġi kienet tiddiskrimina ma' persuni bħalu, huwa baqa' ma ġiex rifuż il-flus li ħallas sabiex l-applikazzjoni ta' ibnu ġiet ipproċessata. L-ilment tar-rikorrent mhuwiex ibbażat fuq il-fehma tiegħu li huwa ġie diskriminat għaliex ma ngħatax dak li applika għalih, imma għaliex huwa kellu jgħaddi mill-proċess ta' din l-applikazzjoni bi ħlas, meta persuni tas-sess femminili fil-pożizzjoni identika tiegħu, ma kellhomx għalfejn jgħaddu minn dan il-proċess. Għaldaqstant il-Qorti mhijiex sejra tilqa' l-eċċezzjoni li r-rikorrent m'għandux l-interess ġuridiku meħtieġ sabiex jippromwovi l-azzjoni odjerna.

11. Fit-tieni lok, l-intimati eċċepew li r-rikorrent kellu rimedji ordinarji għad-dispożizzjoni tiegħu sabiex jattakka l-għemil amministrattiv tal-Aġenzija intimata, u li għalhekk din il-Qorti għandha tiddeklina milli teżerċita s-setgħat kostituzzjonali tagħha. Il-Qorti tirrileva li fil-fatt jirriżulta li r-rikorrent għamel dak kollu li seta' biex jikkontesta d-deċiżjoni tal-Aġenzija intimata, involva ruħhu f'taħdidiet ma' uffiċjali tagħha sabiex jara għalfejn huwa kien qiegħed jiġi mġiegħel japplika għaċ-ċittadinanza ta' ibnu bil-proċess tan-naturalizzazzjoni, beda proċeduri quddiem il-Kummissjoni Nazzjonali għall-Promozzjoni tal-

Ugwaljanza li tatu raġun fl-ilment tiegħu, imma minkejja dan, il-flus li ħallas għall-ipproċessar tal-applikazzjoni ta' ibnu ma ġewx rifużi lura lilu. L-Aġenzija intimata baqgħet tinsisti li hija mxiet mal-liġi kif kienet sa dakinhar, għalkemm ftit tax-xhur wara kien hemm tibdil fil-liġi, u l-intimati qegħdin saħansitra jinsistu li fiż-żmien meta r-rikorrent għadda minn dan kollu, l-abbozz tal-liġi l-ġdida kienet diġà ġiet ippubblikata, u għalhekk ir-rikorrent seta' jistenna ftit ieħor u kien ikollu l-possibilità li japplika għall-passaport ta' ibnu mingħajr il-ħtieġa li jgħaddi minn dan kollu. Il-Qorti tirrileva li l-ilment prinċipali tar-rikorrent huwa li hu ġie diskriminat għaliex raġel, billi mara fil-pożizzjoni identika tiegħu ma kinitx tintalab tgħaddi mill-istess proċedura biex ikun jista' jinħareġ passaport għal binha jew bintha. Hija din id-diskriminazzjoni li skont ir-rikorrent wasslet għal ksur tad-drittijiet fundamentali tiegħu kif protetti kemm bil-Kostituzzjoni ta' Malta kif ukoll bil-Konvenzjoni Ewropea dwar id-Drittijiet tal-Bniedem, u għalhekk ir-rikorrent ma kellu l-ebda rimedju ordinarju għad-dispożizzjoni tiegħu. Permezz tal-proċeduri odjerni r-rikorrent qiegħed jattakka t-tħaddim tal-liġi kif kienet fis-seħħ fiż-żmien li huwa kellu japplika għal passaport f'isem ibnu minuri, u l-interess suprem tiegħu huwa li l-jeddijiet fundamentali tiegħu jiġu mħarsa. Id-dispożizzjonijiet tal-artikolu 4 tal-Att dwar il-Konvenzjoni Ewropea u d-dispożizzjonijiet tal-artikolu 46 tal-Kostituzzjoni, li jagħtu lil din il-Qorti ġurisdizzjoni oriġinali biex tisma' ilmenti dwar allegat ksur tad-drittijiet fundamentali kif sanċiti permezz ta' dak l-Att u anki permezz tal-artikoli 33 sa 45 (magħdudin) tal-Kostituzzjoni ta' Malta, huma ċari u ma jagħtu ebda ġurisdizzjoni residwa jew xort'oħra lil xi qorti jew tribunal ieħor sabiex jiġu ttrattati ilmenti dwar ksur tad-drittijiet fundamentali tal-bniedem. In vista ta' dawn il-konsiderazzjonijiet, din l-eċċezzjoni preliminari qiegħda tiġi miċħuda wkoll.

12. It-tielet eċċezzjoni preliminari hija dwar it-talba tar-rikorrent sabiex din il-Qorti tiddikjara li hemm leżjoni tad-drittijiet fundamentali kemm tar-rikorrent kif ukoll ta' persuni fl-istess qagħda tiegħu. L-intimati jeċċepixxu li din mhix l-*actio popolaris* u għalhekk kwalsiasi ġudizzju li ser jingħata minn din il-Qorti għandu jaffettwa biss lir-rikorrent u lil ħadd aktar. Hawnhekk il-Qorti tirrileva li sentenzi dwar l-inkompatibbilità tal-liġijiet mad-drittijiet fundamentali tal-individwu jagħmlu stat biss fil-konfront tal-partijiet f'kawża u mhumiex *erga omnes,* u għalhekk it-talbiet tar-rikorrent f'dan ir-rigward għandhom ikunu limitati għas-sitwazzjoni tiegħu u safejn jolqtu lilu u lil ħadd aktar. Il-ġudizzju eventwali li ser jingħata fil-mertu m'għandux ikollu s-saħħa li jagħmel ġustizzja ma' persuni li m'għamlu l-ebda talba għal hekk, u li mhumiex magħrufa. In vista ta' dawn il-konsiderazzjonijiet, din l-eċċezzjoni sejra tintlaqa', u għalhekk it-talbiet tar-rikorrenti ser ikunu limitati għal dikjarazzjoni dwar jekk hemmx leżjoni tad-drittijiet fundamentali tiegħu, u mhux ukoll ta' terzi li jistgħu jkunu fil-qagħda tiegħu.

13. L-intimati eċċepew ukoll li l-intimata Aġenzija Komunità Malta mhijiex leġittima kontradittriċi f'dawn il-proċeduri u dan minħabba dak li jipprovdi l-artikolu 181B tal-Kap. 12 tal-Liġijiet ta' Malta. Huwa ġeneralment aċċettat li l-preżenza tal-Avukat tal-Istat fi proċeduri kontra l-Gvern ta' Malta fejn jitressqu lanjanzi dwar ksur tad-drittijiet fundamentali ta' individwi, ġeneralment hija suffiċjenti, u dan in vista ta' dak li jipprovdi l-artikolu 181B (2) tal-Kap. 12 tal-Liġijiet ta' Malta li jipprovdi li:

> "(2) L-Avukat tal-Istat jirrappreżenta lill-Gvern f'dawk l-atti u l-azzjonijiet ġudizzjarji li minħabba n-natura tat-talba ma jistgħux jiġu diretti kontra xi wieħed jew aktar mill-kapijiet tad-dipartimenti l-oħra tal-Gvern."

14. Għaldaqstant l-Aġenzija Komunità Malta qiegħda tiġi liberata mill-osservanza tal-ġudizzju stante li mhijiex leġittima kontradittriċi f'dawn il-proċeduri.

Decide

Għaldaqstant għar-raġunijiet premessi l-Qorti taqta' u tiddeċiedi dwar l-eċċezzjonijiet preliminari tar-rikorrenti billi:

1) **Tiċħad l-ewwel u t-tieni eċċezzjonijiet imqajjma mill-intimati;**
2) **Tilqa' t-tielet u r-raba' eċċezzjonijiet, b'dan illi t-talbiet tar-rikorrent ser ikunu limitati għal jekk hemmx ksur tal-jeddijiet fundamentali tiegħu, filwaqt li l-Aġenzija Komunità Malta qiegħda tiġi liberata mill-osservanza tal-ġudizzju.**

L-ispejjeż jibqgħu riservati għall-ġudizzju finali.

Moqrija.

Onor. Dr Lawrence Mintoff LL.D.
Imħallef

Rosemarie Calleja
Deputat Reġistratur